Nr 49

Regeringens proposition om godkännande av konsortialavtal mellan staten samt Ångpanneföreningen och Tekniska Röntgencentralen AB om samarbete för bedrivande av officiell provning av tryckkärl och stationära lyftanordningar, m. m.;

beslutad den 27 februari 1975.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

RUNE B. JOHANSSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

Statsmakterna har år 1972 (prop. 1972: 54, NU 1972: 38, rskr 1972: 199) antagit vissa riktlinjer för organisationen av bl. a. den officiella provningsverksamheten i landet. Dessa riktlinjer har år 1974 (prop. 1974: 162, NU 1974: 52, rskr 1974: 349) kompletterats med bl. a. lagstiftning om s. k. riksprovplatser. Syftet med riktlinjerna är att få klara ansvarsförhållanden, ett effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser och garantier för att verksamheten bedrivs opartiskt. I enlighet härmed har mellan staten å ena sidan samt Ångpanneföreningen och Tekniska Röntgencentralen AB å andra sidan träffats ett konsortialavtal om bildande och drivande av ett gemensamt bolag för officiell provning av tryckkärl och stationära lyftanordningar. Avsikten är att det nya bolaget inom sitt område skall kunna fungera som riksprovplats fr. o. m. den 1 januari 1976.

I propositionen föreslås att riksdagen bemyndigar regeringen att godkänna konsortialavtalet.

Aktiekapitalet i bolaget skall enligt avtalet uppgå till 4 milj. kr., varav staten tecknar 51 % och Ångpanneföreningen och Tekniska Röntgencentralen AB vardera 24,5 %. För teckning av statens aktier i bolaget föreslås ett investeringsanslag av 2 040 000 kr. Dessutom begärs bemyndigande att teckna statlig kreditgaranti för lån till bolaget intill ett belopp av 20 milj. kr.

I propositionen läggs också fram förslag till lag om beslutanderätt för riksprovplats som inte är myndighet.

Förslag till

Lag om beslutanderätt för riksprovplats som ej är myndighet

Härigenom föreskrives följande.

Enligt de närmare föreskrifter som beslutas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får riksprovplats, som är bolag eller stiftelse vari staten har ett bestämmande inflytande, pröva fråga som gäller godkännande av produkt eller anläggning eller fastställande av avgift för utförd provning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-02-27

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Norling, Löfberg, Carlsson, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Zachrisson, Leijon.

Föredragande: statsrådet Johansson

Proposition om godkännande av konsortialavtal mellan staten samt Ångpanneföreningen och Tekniska Röntgencentralen AB om samarbete för bedrivande av officiell provning av tryckkärl och stationära lyftanordningar, m. m.

1 Inledning

Statsmakterna antog år 1972 riktlinjer för organisationen av officiell provning och kontroll (prop. 1972: 54, NU 1972: 38, rskr 1972: 199). Dessa riktlinjer har år 1974 kompletterats med bl. a. lagstiftning om riksprovplatser (prop. 1974: 162, NU 1974: 52, rskr 1974: 349). Lagstiftningen trädde i kraft den 1 januari 1975.

De antagna riktlinjerna syftar till att åstadkomma klara ansvarsförhållanden, ett effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser och garantier för opartiskhet i den officiella provningsverksamheten.

I prop. 1972: 54 och 1974: 162 har redovisats hur splittrad den nuvarande provningsverksamheten är inom många områden. I den sistnämnda propositionen anfördes att splittringen medför risker för att provningsverksamheten inte bedrivs med den effektivitet, sakkunskap och opartiskhet som skyddet av liv, hälsa och egendom kräver och att konkurrensen om officiella provningsuppdrag kan rubba förtroendet för det skydd som samhället ger den enskilde.

Organisationen av den officiella provningsverksamheten skall enligt de antagna riktlinjerna ske på så sätt att ett antal organ som vart och ett är ledande inom sitt område och som i övrigt uppfyller vissa krav utses till s. k. riksprovplatser. I enlighet med vad som anförts i de båda nämnda propositionerna skall garantier skapas för att riksprovplatserna

har en opartisk och oberoende ställning. De principer som antagits av rådet för provning, kontroll och legal metrologi vid statens provningsanstalt har härvid ansetts böra ligga till grund för de bedömningar som måste göras. Främst skall prövas riksprovplatsens ägarförhållanden, beslutsordning, vinstintressen och verksamhet utöver officiell provning.

Vid genomgång av förhållandena inom olika provningsområden har statens provningsanstalt funnit att det f. n. inte finns något organ som kan utses till riksprovplats för tryckkärl och stationära lyftanordningar. Provningsanstalten har föreslagit att det bildas ett nytt bolag, vari staten har ett avgörande inflytande. Härigenom kan kraven på opartiskhet och oberoende tillgodoses samtidigt som de befintliga resurserna på området utnyttjas på lämpligaste sätt.

Inom industridepartementet har en arbetsgrupp fört förhandlingar om bildande av ett aktiebolag som skall kunna vara riksprovplats för tryckkärl och stationära lyftanordningar. Förhandlingarna har förts med Ångpanneföreningen (ÅF) och Tekniska Röntgencentralen AB (TRC) och resulterat i ett förslag till konsortialavtal. Avtalet har träffats den 24 februari 1975 med förbehåll för regeringens godkännande samt av ÅF:s föreningsstämma och TRC:s bolagsstämma.

2 Nuvarande förhållanden

Officiell provning innefattar sådan teknisk provning, kontroll och besiktning som är föreskriven i lag eller annan författning och som inte är sådan kontroll som konstruktör, tillverkare, ägare eller annan part utan krav på opartiskhet låter utföra i egen verksamhet på eget ansvar (egenkontroll). Den officiella provningen syftar ytterst till att skydda liv, hälsa och egendom.

Den officiella provning som är föreskriven i fråga om tryckkärl kan indelas i ritningsgranskning, tillverknings- och montagekontroll, första besiktning och revisionsbesiktning. De grundläggande bestämmelserna finns i arbetarskyddslagen (1949: 1) och arbetarskyddskungörelsen (1949: 208). Dessutom finns ett stort antal föreskrifter och anvisningar som har utfärdats av arbetarskyddsstyrelsen beträffande besiktning, fortlöpande tillsyn och skötsel.

Med tryckkärl förstås i detta sammanhang varje ångpanna, kokare, behållare, rörledning eller annan därmed jämförlig anordning för ånga, gas eller vätska med högre eller lägre tryck än atmosfärstrycket och som genom explosion, söndersprängning, sammantryckning eller läckage kan förorsaka olycksfall.

ÅF och TRC är de dominerande företagen i fråga om officiell provning av tryckkärl. Tillsammans har dessa båda företag en marknadsandel av ca 75—80 %. AB Materialröntgen har ca 10 % av marknaden. I övrigt utförs officiell provning av ett stort antal små företag och

enskilda besiktningsmän. F. n. har ca 1 350 personer av arbetarskyddsstyrelsen meddelad behörighet att utföra besiktning av tryckkärl. De flesta av dessa bedriver dock tryckkärlsbesiktningen huvudsakligen som en bisyssla och svarar därför för en relativt ringa del av den totala besiktningsverksamheten.

Officiell provning i form av första besiktning och revisionsbesiktning av stationära lyftanordningar är föreskriven beträffande bl. a. hissar, rulltrappor, kranar, linbanor och gruvspel. Bestämmelserna finns även på detta område i arbetarskyddslagstiftningen och i föreskrifter och anvisningar som utfärdats av arbetarskyddsstyrelsen.

ÅF har ca 30—35 % av den officiella provningsverksamheten i fråga om stationära lyftanordningar. Elektriska prövningsanstalten AB har ca 10 % av den totala verksamheten. Övrig del av verksamheten bedrivs av små besiktningsföretag och enskilda besiktningsmän. Det totala antalet besiktningsmän med behörighet på detta område uppgår till ca 550 personer.

Ångpanneföreningen

ÅF bildades 1895 och är en ideell förening med drygt 8 000 medlemmar. Enligt stadgarna skall ÅF genom periodiskt återkommande besiktning enligt särskild arbetsordning medverka till betryggande driftsäkerhet vid ångpannor och andra tryckkärl, elektriska anläggningar, lyftinrättningar samt andra tekniska anordningar som behöver underkastas kontroll. Dessutom skall ÅF tillhandagå medlemmarna med konsulterande verksamhet av teknisk eller teknisk-ekonomisk natur.

Medlemmar i ÅF är ägare eller innehavare av anläggning, som har inregistrerats hos ÅF för regelbunden kontroll. Medlemsavgiften utgörs av besiktningsavgiften för anläggningen. Medlemmarna återfinns inom stat, kommuner, landsting och det enskilda näringslivet.

Antalet anställda är ca 850. År 1974 var ÅF:s omsättning ca 100 milj. kr. ÅF drivs utan vinstsyfte.

Huvudkontoret ligger i Stockholm. Fyra regionkontor finns i Stockholm, Göteborg, Malmö och Sundsvall och elva mindre lokalkontor är fördelade över landet.

ÅF:s basverksamhet omfattar regelbunden besiktning av ångpannor och tryckkärl, elanläggningar och lyftanordningar. Dessutom sker besiktning av kylanläggningar, sjukhusutrustningar och kärnenergianläggningar. Provningsverksamheten består av såväl officiell som frivillig provning.

Den konsulterande verksamheten bedrivs huvudsakligen inom samma områden som omfattas av besiktningsverksamheten. Genom en omorganisation under de senaste åren har konsultverksamheten skiljts från provningsverksamheten.

Tekniska Röntgencentralen AB

TRC bildades år 1937 som en avdelning inom Ingenjörsvetenskapsakademien med uppgift att utföra röntgenradiografering och annan oförstörande provning. År 1941 ombildades TRC till aktiebolag. Aktierna är fördelade på ett fyrtiotal ägare, huvudsakligen företag inom verkstadsindustrin och varvsindustrin samt stål- och metallverk. Största aktieägare är ÅF med ca 20 % av aktierna.

Antalet anställda är över 400 och omsättningen för verksamhetsåret 1974 var ca 43 milj. kr. Regionkontor finns i Stockholm, Malmö, Göteborg, Örebro och Sundsvall, vartill kommer sju lokalkontor. Administration och centrala avdelningar är förlagda till Stockholm.

TRC:s verksamhet är huvudsakligen inriktad på tillverkningskontroll och första besiktning av tryckbärande system och komponenter, t. ex. tryckkärl, ångpannor, rör, pumpar och ventiler. En betydande del av denna verksamhet är knuten till utbyggnaden av kärnkraftverk och processindustrier. Byggkontrollen omfattar stålbyggnadskontroll, ytskyddskontroll och viss specialprovning. Vidare utför TRC oförstörande provning och annan specialprovning som ett led i industrins egen produktionskontroll. Provningsverksamheten består av såväl officiell som frivillig provning.

Till stöd för kontroll- och besiktningsverksamheten finns en central avdelning för beräkningskontroll och laboratorier för apparat- och metodutveckling inom området för oförstörande provning. Intäkterna från uppdragsforskning har under år 1974 uppgått till ca 2 milj. kr.

AB Materialröntgen

AB Materialröntgen är ett företag för oförstörande provning och kontroll. Samtliga aktier ägs av bolagets direktör.

Antalet anställda är 107 och företagets omsättning för verksamhetsåret 1973 var drygt 8 milj. kr. Huvudkontoret ligger i Göteborg. Filialer finns i Stockholm, Malmö, Karlstad, Gävle, Uddevalla, Oskarshamn, Sundsvall, Norrköping och Luleå samt i Oslo.

Största delen av personalen är sysselsatt med oförstörande provning och arbetar med objekt såsom rörledningar, tryckkärl, cisterner och stålkonstruktioner. Viss personal är därutöver sysselsatt med besiktning av tryckkärl, svetskontroll och liknande verksamhet.

Elektriska prövningsanstalten AB

Elektriska prövningsanstalten AB är sedan år 1972 helt ägt av de anställda som uppgår till ca 180 personer. Knappt 90 % av personalen sysslar med konsultverksamhet och besiktning inom elektrotekniska området. Återstående personal är sysselsatt med kran- och hissbesiktningar. Av dessa arbetar huvudparten med typbesiktning av lyftanordningar.

Årsomsättningen vid bolagets kran- och hissavdelning är ca 3 milj. kr. Bolaget har f. n. besiktningsmän för lyftanordningar stationerade vid kontor i Stockholm, Göteborg, Västerås och Örebro.

3 Konsortialavtalet

Den 24 februari 1975 träffades ett konsortialavtal mellan staten å ena sidan samt ÅF och TRC å andra sidan om bildande och drivande av ett gemensamt aktiebolag för officiell provning av tryckkärl och stationära lyftanordningar. Avsikten är att bolaget skall bli riksprovplats för dessa objekt. Avtalet har träffats med förbehåll för godkännande av regeringen samt ÅF:s föreningsstämma och TRC:s bolagsstämma.

Enligt avtalet skall bolaget såvitt möjligt börja sin verksamhet som riksprovplats den 1 januari 1976.

Aktiekapitalet i bolaget skall uppgå till 4 milj. kr., varav staten tecknar 51 % samt ÅF och TRC vardera 24,5 %. Aktiekapitalet skall betalas kontant efter nominella värdet i samband med teckningen. Staten skall i mån av behov lämna garanti för bolagets lån och förbindelser på högst 20 milj. kr. inklusive ränta. Vid bolagets verksamhet skall eftersträvas att aktieägarna erhåller skälig utdelning på aktiekapitalet.

Enligt avtalet skall bolagets styrelse bestå av åtta ledamöter och fyra suppleanter. Staten föreslår fyra ledamöter, medan ÅF och TRC föreslår vardera två ledamöter. Av suppleanterna föreslår staten två och ÅF och TRC vardera en. Ordförande i styrelsen föreslås av staten. En revisor och en suppleant för denne väljs på förslag av staten samt en revisor och en suppleant för denne på gemensamt förslag av ÅF och TRC.

Enligt avtalet måste parterna vara eniga för att kunna fatta beslut i vissa frågor. Hit hör frågor som gäller ändring av bolagsordningen och av de grundläggande förutsättningarna i övrigt för verksamheten.

Beträffande bolagets verksamhetsområde anges i avtalet att bolaget avses bedriva verksamhet såsom riksprovplats för tryckkärl (inklusive cisterner och rörledningar) och stationära lyftanordningar. Bolaget skall ha sitt säte i Stockholms kommun.

Personal vid ÅF och TRC, vars arbetsuppgifter huvudsakligen utgörs av sådan provning som det bildade bolaget skall utföra såsom riksprovplats och personal som administrerar denna verksamhet, skall erbjudas anställning i bolaget med arbetsuppgifter som om möjligt är likvärdiga deras nuvarande uppgifter. Fördelning av personal mellan bolaget och ÅF resp. TRC eller de företag, som bildas genom en omorganisation av ÅF och TRC, och organisation av bolaget skall ske i samverkan med personalorganisationerna vid ÅF och TRC. Personal, som övergår till bolaget, skall erbjudas anställningsvillkor likvärdiga dem som personalen

nu har inom ÅF och TRC. Den närmare utformningen av villkoren skall ske genom förhandlingar med berörda personalorganisationer. Personalens stationeringsorter skall i största möjliga utsträckning bibehållas.

I samband med att bolaget bildas skall ÅF och TRC i viss omfattning överlåta lös egendom och rättigheter till bolaget. För detta skall bolaget betala ersättning enligt grunder som närmare anges i avtalet.

I avtalet finns vidare bestämmelser om hembudsskyldighet och lösningsrätt vid övergång av aktier samt lösenbelopp.

Konsortialavtalet gäller t. o. m. den 31 december 1985 och förlängs därefter automatiskt med fem år i sänder, om det inte sägs upp senast ett år före avtalstidens utgång. Upphör avtalet skall staten, om ÅF och TRC så begär, lösa in aktierna till nominella värdet, ökat med inträffad ändring av penningvärdet och eventuell bristande utdelning under förfluten avtalstid.

4 Föredraganden

Statsmakterna har genom beslut år 1972 dragit upp vissa allmänna riktlinjer för hur den officiella provnings- och kontrollverksamheten i landet skall vara organiserad. I anslutning till dessa riktlinjer har antagits viss lagstiftning, bl. a. lagen (1974: 896) om riksprovplatser m. m., som trädde i kraft den 1 januari 1975. Enligt denna lagstiftning skall organiseras ett system av riksprovplatser vilka tillsammans skall täcka landets behov av officiell provning. Riktmärket för denna organisation skall om möjligt vara att ansvaret för den officiella provningen av varje objekt läggs på en enda riksprovplats som uppfyller högt ställda krav i fråga om opartiskhet och oberoende.

Inom statens provningsanstalt, som på verksplanet har ansvaret för de organisations- och samordningsåtgärder som skall vidtas, har sedan en tid tillbaka pågått ett omfattande förberedande arbete med att organisera provningsverksamheten på lämpliga riksprovplatser. Redan i början av detta arbete har anstalten funnit det angeläget att frågan om utseende av riksprovplats för tryckkärl och stationära lyftanordningar löses. Jag delar denna bedömning och vill för egen del betona vikten av att den officiella provningen av tryckkärl och stationära lyftanordningar bedrivs effektivt, sakkunnigt och opartiskt. Inom dessa provningsområden förekommer objekt, som måste underkastas en sträng säkerhetskontroll. Det är främst provningen av de tryckbärande systemen inom kärnenergianläggningarna som jag syftar på. Men även provning av tryckkärl i övrigt och av lyftanordningar är självfallet av stor betydelse, framför allt från arbetarskyddssynpunkt. Svåra olyckor kan inträffa om det brister i provningen av sådana anordningar.

Kraven i fråga om opartiskhet och oberoende kan leda till att man

från samhällets sida fordrar att t. ex. ägarförhållanden, organisation eller verksamhetsinriktning ändras, innan ett i övrigt lämpligt organ utses till riksprovplats.

Den officiella provningen av tryckkärl och stationära lyftanordningar är f. n. inte organiserad på ett sätt som stämmer överens med de riktlinjer för riksprovplatssystemet som statsmakterna uttalat sig för. Provningsverksamhet är splittrad på ett flertal företag och ett stort antal enskilda besiktningsmän. Den konkurrens som förekommer är ägnad att rubba allmänhetens förtroende för det skydd som provningen skall ge den enskilde. Flera av de företag som är verksamma på området bedriver vid sidan av officiell provning också konsultverksamhet och frivillig provning. Ägarstrukturen kan vidare i några fall inte anses tillfredsställande på så sätt att företag, vilkas anläggningar skall provas, har ett betydande inflytande i företagen. Jag vill dock framhålla att sakkunskapen hos dem som är verksamma på området är mycket stor och att de omständigheter som jag nämnt inte inneburit att några missförhållanden förelegat i den faktiska verksamhet som bedrivits. Denna sakkunskap är en väsentlig tillgång i den officiella provningsverksamheten och bör utnyttjas på bästa sätt vid skapandet av en riksprovplats.

De grundläggande kraven att verksamheten vid riksprovplats skall bedrivas på ett opartiskt och sakkunnigt sätt får inte eftersättas. Inom den ram som bestäms härav bör dock formerna för verksamhetens bedrivande kunna anpassas till behoven i olika fall.

Kravet på opartiskhet syns mig kunna bäst tillgodoses om ansvaret för verksamheten läggs på en statlig myndighet eller ett aktiebolag, i vilket staten har ett bestämmande inflytande.

När det gäller att välja organisationsform för den officiella provningen av tryckkärl och stationära lyftanordningar, bör stor vikt fästas vid att den verksamhet som skall bedrivas har karaktär av en serviceverksamhet i vilken det också måste finnas kapacitet för utveckling av provningsmetoder och för andra insatser som kan leda till effektivitet, tillförlitlighet och likformighet vid provningarna.

I valet mellan olika organisationsformer är det också väsentligt att organisationsformen medger en smidig anpassning av kapaciteten till skiftande behov.

Då jag har övervägt de här angivna synpunkterna har jag funnit att den lämpligaste organisationsformen för bedrivande av officiell provning av tryckkärl och stationära lyftanordningar är ett aktiebolag, i vilket staten äger det avgörande inflytandet och vari tillgängliga resurser kan komma till nytta.

Lagen om riksprovplatser är inte omedelbart tillämplig på sådan officiell provning som bedrevs vid lagens ikraftträdande. Enligt övergångsbestämmelserna finns det dock möjlighet att förordna att lagen skall tillämpas även på sådan provningsverksamhet. I prop. 1974: 162

har framhållits angelägenheten av att även denna verksamhet inlemmas i den nya organisationen med riksprovplatser. Härvid skall skäligt hänsynstagande ske till de svårigheter som omstruktureringen kan medföra för olika företag och deras personal. Detta har varit vägledande vid utarbetandet av det förslag som jag nu lägger fram angående bildandet av ett organ som kan utses till riksprovplats för tryckkärl och stationära lyftanordningar.

Som jag förut har nämnt är den officiella provningen av tryckkärl och stationära lyftanordningar splittrad på ett flertal företag och ett stort antal enskilda besiktningsmän. Jag bedömer det inte möjligt att nu i ett sammanhang föra dem samman i det organ som avses bli riksprovplats. Detta bör ske steg för steg så snabbt som resurserna medger. För att riksprovplatsen skall få en effektiv start är det emellertid nödvändigt att den redan från början tillförs en väsentlig del av den totala verksamheten på området.

Inom tryckkärlsområdet är ÅF och TRC helt dominerande. I fråga om stationära lyftanordningar har ÅF en stark ställning med en marknadsandel av ca 35 %. Företagen har ett stort kunnande och omfattande erfarenhet på provningsområdet.

Mot denna bakgrund har förhandlingar förts med ÅF och TRC om bildande av ett halvstatligt aktiebolag för officiell provning på de nämnda områdena. Förhandlingarna har resulterat i ett preliminärt konsortialavtal av följande huvudsakliga innehåll.

Samarbete tas upp mellan staten, ÅF och TRC genom ett av parterna ägt aktiebolag, som skall bedriva officiell provning av tryckkärl och stationära lyftanordningar. En förutsättning för avtalet är att bolaget utses till riksprovplats.

Bolaget skall ha ett aktiekapital av 4 milj. kr., varav staten tecknar 51 % samt ÅF och TRC vardera 24,5 %. Staten skall i mån av behov lämna garanti för bolagets lån och förbindelser på högst 20 milj. kr. inklusive ränta. Bolagets styrelse skall bestå av åtta ledamöter, av vilka staten föreslår fyra och företagen lika många. Ordförande i styrelsen föreslås av staten. Enligt principerna för verksamhet vid riksprovplatser skall bolaget inte drivas med vinstintresse. Vid bolagets verksamhet skall dock eftersträvas att aktieägarna erhåller skälig utdelning på aktiekapitalet. Avtalet innehåller vidare särskilda regler om anställningstrygghet och anställningsvillkor för den personal vid ÅF och TRC som berörs. Bolaget skall bildas så snart som möjligt efter den 1 juli 1975. Åtgärder skall vidtas så att det såvitt möjligt kan börja sin verksamhet som riksprovplats den 1 januari 1976.

Det föreslagna bolaget uppfyller enligt min mening de krav som bör ställas på ett organ som skall bedriva officiell provning som riksprovplats. Genom ÅF:s och TRC:s deltagande tillförs bolaget den sakkunskap som behövs samtidigt som statens bestämmande inflytande garan-

terar att kraven på opartiskhet och oberoende i verksamheten inte eftersätts. Jag anser inte att några väsentliga fördelar står att vinna genom att vidga ägarkretsen till exempelvis försäkringsbolag eller olika intresseorganisationer.

Antalet hos de båda företagen berörda anställda, som huvudsakligen sysslar med officiell provning, har beräknats till ca 300—350 personer och den årliga omsättningen till ca 40—50 milj. kr. Omställningsproblemen torde kunna bemästras utan större svårigheter. Något nämnvärt avbräck i provningsverksamheten skall sålunda inte behöva uppstå. Detta är enligt min mening en väsentlig fördel med den lösning som har valts.

Jag förordar att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att godkänna avtalet efter de huvudsakliga riktlinjer som jag har anfört.

Vid utformningen av avtalet har stor omsorg lagts ned på att personalen vid ÅF och TRC skall få sina berättigade krav på anställningstrygghet och likvärdiga anställningsvillkor tillgodosedda vid bildandet av det nya bolaget. Jag finner det självklart att stor hänsyn även skall tas, då det gäller att till bolaget föra över den övriga verksamhet som bedrivs inom dessa provningsområden. Det förefaller mig lämpligt att en samrådsgrupp tillsätts snarast möjligt efter bolagets bildande med uppgift att överväga organisationsfrågor och andra frågor som hänger samman med bolagets övertagande av den övriga verksamheten. I gruppen bör ingå representanter för det nybildade bolaget, ÅF, TRC, övriga berörda företag och enskilda besiktningsmän, personalorganisationerna samt provningsanstalten.

Jag vill i detta sammanhang också ta upp en annan fråga. Som har anförts i prop. 1974: 162 syftar den officiella provningen i första hand till att ta fram det faktaunderlag som behövs för att man skall kunna avgöra om en produkt eller en anläggning överensstämmer med de krav som statlig myndighet har ställt upp till skydd för liv, hälsa eller egendom. När underlaget föreligger kan man fatta beslut om den aktuella produkten eller anläggningen kan godkännas eller inte. Ansvaret för ett sådant beslut ligger på den myndighet som har meddelat föreskrifterna. Som också har nämnts i prop. 1974: 162 kan det i många fall vara önskvärt att beslut i godkännandefrågan fattas och meddelas av det provande organet i direkt anslutning till provningen. Så sker f. n. i stor utsträckning på många områden även när det provande organet inte är myndighet.

Uppgiften att fatta beslut i godkännandefrågan innebär utan tvivel myndighetsutövning. Enligt 11 kap. 6 § i den nya regeringsformen skall överlämnandet av förvaltningsuppgift till bolag, förening, samfällighet eller stiftelse ske genom lag, då uppgiften innefattar myndighetsutövning.

För en stor del av den verksamhet som skall övertas av det föreslag-

na bolaget gäller, att beslut i godkännandefrågan meddelas av det provande organet. Jag anser det angeläget att denna ordning kan bibehållas. Det bör således öppnas möjlighet att överlåta åt bolaget att pröva frågor om godkännande av produkter eller anläggningar inom sitt verksamhetsområde.

Ett direkt behov av att nu reglera frågan om överlämnande av myndighetsutövning av detta slag föreligger endast såvitt avser tryckkärl och stationära lyftanordningar. Jag anser emellertid att det finns skäl att redan i detta sammanhang lösa frågan mera generellt.

I prop. 1974: 162 har framhållits att den officiella provningsverksamheten i själva verket är en myndighetsuppgift. Rent principiellt ligger det därför närmast till hands att statliga myndigheter utses till riksprovplatser. Som jag har utvecklat i det föregående bör det emellertid vara möjligt att anpassa formen för verksamheten till behovet inom resp. område, såvida inte kraven på opartiskhet och oberoende därigenom eftersätts. Man får således räkna med att t.ex. bolag eller stiftelser kan komma att utses till riksprovplatser. Enligt min mening bör hinder inte möta att redan nu ta ett beslut som innebär att riksprovplats som är bolag eller stiftelse vari staten har ett bestämmande inflytande får fatta beslut om godkännande och vad som har samband därmed beträffande produkter eller anläggningar som den har att prova. I en mån det blir aktuellt att överlämna beslutanderätt även till annat organ får sådana frågor anmälas i annat sammanhang.

I enlighet med det anförda har inom industridepartementet utarbetats förslag till lag om beslutanderätt för riksprovplats som inte är myndighet.

Beträffande lagförslaget vill jag ytterligare anföra följande. Förslaget innebär att riksdagen under vissa angivna förutsättningar generellt samtycker till att myndighetsutövande beslutsfunktioner anförtros åt riksprovplats som inte är myndighet. Enligt lagförslaget kan detta ske endast om riksprovplatsen är bolag eller stiftelse vari staten har ett bestämmande inflytande. Däremot uppställs inte några begränsningar med avseende på arten av den provningsverksamhet som riksprovplatsen bedriver. Till alla riksprovplatser av angivet slag kan vissa beslutsfunktioner överlämnas. För att rätten att besluta skall få utnyttjas krävs att regeringen eller förvaltningsmyndighet som regeringen bestämmer meddelat närmare föreskrifter härom. Sådana föreskrifter meddelas med stöd av 8 kap. 13 § regeringsformen. Överlämnandet avser sådant beslutsfattande i provningsärendet som innebär myndighetsutövning. Hit hör prövning av fråga som gäller godkännande av produkt eller anläggning eller som avser fastställande av avgift för den utförda provningen.

Lagen bör träda i kraft den 1 juli 1975.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. antaga förslaget till lag om beslutanderätt för riksprovplats som ej är myndighet,

2. bemyndiga regeringen att godkänna konsortialavtalet mellan staten å ena sidan samt Ångpanneföreningen och Tekniska Röntgencentralen AB å andra sidan i huvudsak efter de riktlinjer som jag har anfört,

3. till *Teckning av aktier i ett aktiebolag för officiell provningsverksamhet* på kapitalbudgeten för budgetåret 1975/76 under fonden för statens aktier anvisa ett investeringsanslag av 2 040 000 kr.,

4. uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att ikläda staten garanti för bolagets lån och förbindelser med sammanlagt högst 20 000 000 kr. inklusive ränta.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

KUNGL. BOKTR. STOCKHOLM 1975 750155